

A NYOMORÉK GYERMEKEK ISKOLÁZTATÁSÁRÓL.*

Társaságunk már több ízben foglalkozott az anormál gyermekek oktatásának kérdésével.

Dr. Juba Adolf, aki mint iskolaorvos, *Schön József igazgató*, ak mint pædagogus főleg a gyengetehetségűek nevelésének módjait ismer tették.

Az anormál gyermekek nevelésére szolgáló külön iskolák szervezése nálunk nehézségekkel járt, mert ezen eminenter humánus intézményt egyik előkelő napilapunk leszólta s huzamosabb időn át kigúnyolta. Ma már pædagogusaink sikerre utalhatnak. Az indokolatlan gúny helyét a sajtóban a helyeslő jóakarát foglalta el és itt a fővárosban a nemes eszmékért lelkesülő tanügyi tanácsos, dr. *Bárczy István*, tavaly a legnagyobb csendben próbálkozott meg ezzel a modern kérdés megoldásával.

Ez idő szerint egy új eszme realizálása van napirenden.

Emberbarátok egyesültek, hogy megfelelő intézkedésekkel elhallgattassanak egy régi dalt, a régi gyűlölségről, a Cavete signatis-t.

A szeretet ünnepén, karácsonykor a nyomorék gyermekek számára a hatalmas Erzsébet nőiskola és a Vakok intézete környékén egy szerény otthon nyílik meg, melynek hivatása a képezhető nyomorékoknak oly módon való kiképzése, amely ezeket a szerencsétlen gyermekeket a társadalom számára megnyerni van hivatva. Arról van szó, hogy «A nyomorék gyermekek otthona» című egyesület példát állítson fel arra, hogyan lehet a nyomorék gyermekeket a koldúsok sorából kiemelni és a társadalom hasznosan munkálkodó tagjaivá nevelni.

Az eszme nem egészen új a fejlettebb európai államokban, amint ezt Vulpius heidelbergi orvos «Das Krüppelheim» című füzetében részletesen előadja. Nálunk indítványomra -a főváros jótékony ügyi osztálya foglalkozott először az eszmével, de mikor tudomást

* A M. Pæd. Társ. 1903. novemberi ülésén tartott előadás.

szerzett arról, hogy egy fiatal, lelkes kereskedő, *Rothfeld Richárd* kezdeményezésére *dr. Messinger Simon* ügyvéd úr erre a célra külön egyesület létesítésén fáradozik, ezt karolta fel. Az egyesület lelkesedése pedig lehetővé tette, hogy az év végén egy új filantróp alkotás lépjen életbe «a nyomorék gyermekek otthona» cím alatt.

Azt a rövid időt, ami rendelkezésemre áll, arra akarom felhasználni, hogy kimutassam, miért létesült az otthon?

A nyomorék gyermekek otthonának célja, az egyesület alapszabályai szerint, nem más, mint a testileg nyomorék gyermekeket ellátásban, orvosi kezelés- és nevelésben részesíteni, esetleg mesterségre tanítani. Az egyesület először is szegény gyermekeket akar ebben a jótéteményben részesíteni, másodsorban azonban tehetősebb szülők gyermekeinek felvételét is lehetővé teszi, a szülők kereseti viszonyaihoz mért s lehetőleg mérsékelt díjfizetés mellett.

Az egyesület tehát a sociálpædagogia szolgálatában áll, mert mint emberbaráti intézmény, a szegénység felkarolására törekszik, míg a vagyonos osztálynak gyermekeik tervszerű gondozásával megadja a módot, hogy azokat a társadalom munkástagjaivá nevelhesse.

Az otthon szervezetében a nowawesi típust fogja követni.

Európában e tekintetben különben még két típus létezik: a müncheni és a kopenhágai.

A müncheni nyomorékiskolának teljes címe: Königl. Bayerische Central-Anstalt für Bildung und Erziehung krüppelhafter Kinder. Az intézetet az állam tartja fenn. Alapítója *Kurz* r. k. plébános volt. 1832-ben nyílt meg azzal a céllal, hogy a nagyobb nyomorék tanulókat mesterségekre tanítsa. 1844 óta már nyilvános az intézet, ma internátusában átlag 60 tanuló nyer ellátást. Fentartására szolgálnak az állami segedelem és az emberbarátok nagyobbmértvű szeretet-adományai. Az uralkodóház természetesen szintén támogatja ezt a humánus nevelőházat.

Az orvosi kezelés a müncheni nyomorékok iskolájában előzetes, állandó betegségre hajló tanulók nem vétetnek fel. Ezek életkora 11—14 év között változik. Az elméleti tanterv ennek a kornak megfelelő. Gyakorlatilag oktatást nyernek a könyvkötészetben, a bőrmunkában, szépírás- és rajzolásban, a leányok a fehérvarrásban és szabóságban. A kilépett tanulók közül alig 8% nem keresi meg kenyerét.

A kopenhágai intézet 1872-ben létesült. *Knudsen* protestáns lelkész vetette meg alapját azzal, hogy a nyomorék gyermekek gondozására egyesületet létesített. Eleinte poliklinikát tartottak fenn, majd gyermekklinikát iskolai osztályokkal és műhelyekkel. Az intézet 150 belakó és bejáró gyermek számára alkalmas. Az ingyenesek sze-

gény gyermekek, a tehetősebbekért a szülők fizetnek. Az internátusban átlag főleg vidékiek nyernek elhelyezést, a helybeliek bejárók.

A mesterségre-készülők külön műhelyekbe helyeztetnek el és mint szőj- és kötélgyártók, cipészek és könyvkötők, fafaragók, kosárfonók és vasesztergályosok keresik meg a mindennapi kenyeret. A leányok átlag kézimunka-mesternők lesznek. Az egyesület az anyaintézetben végzett tanulókat önállóságuk után is figyelemmel kíséri. A dán intézetet dr. *Szegvári* tanulmányozta.

A *nowawesi* intézet Poroszország nyomorék gyermekeit veszi fel és újabb keletű, mert 1886-ban alapította *Hoppe*, protestáns lelkész és a híres *Oberlin*-ház egyik kiegészítő része. Az intézet internátus 150 belakóval. A tanulók a confirmációig maradhatnak az intézetben. Az oktatás magába foglalja a gyermekkerttet és az elemi népiskolát. Gyakorlatilag elsajátíthatják a kefekötést, szabóságot, asztaloságot, írás és rajzolást, a női kézimunkát és kertészetet.

Az iskola fentartásához főleg az érdekelt városok járulnak, de az állam is, amennyiben alapítványokat létesítenek.

A *nowawesi* intézet úgy tanterveivel meg irodalmi tevékenységével vezetőszerepet játszik. Berendezése a nyomorék gyermekek természetének megfelelő s orvosilag az individualis kezelést követi. A terv az elméleti tanulni valókat a minimumra redukálja s e mellett a testi fogyatékoságok tervszerű enyhítését tekinti főfeladatának.

A budapesti nyomorékok otthonának a szervezete azért fogja követni a *nowawesi* tipust, mert az is kis anyagi eszközökkel, de emberszerető lelkesedéssel vette kezdetét.

A felvételre nálunk eleinte 10—20 képezhető gyermek számíthat, lábak és kezek hiányai, a mellkas abnormitása akadályul nem fog szolgálni, sőt az izomzat gyengesége sem fog figyelembe vétetni, mert az orvosi kezelés a speciális bajokat figyelembe fogja venni és segítő-eszközökkel helyettesíteni fogja a hiányzó testrészeket, megfelelő gymnasztikával pedig a pangó izmokat a kellő ellenállásra és tevékenységre fogja bírni. Ez a része a gondozásnak azonban nagy anyagi áldozatokat követel.

Az elméleti oktatás a szükséghez képest individualis lesz s ha kell a minimumra fog redukáltatni.

A nyomorék gyermekek otthona szervezetének tervezete a következő:

I. Cél.

Az otthonnak feladata oly fővárosi tanköteleseknek gondozása, akik testi fogyatkozásban szenvednek, rendes vagy szakiskolát nem látogathatnak. A nyomorék gyermekek gondozásánál a főcél individualis vezetéssel a tanulókat keresetképessekké tenni.

II. Eszközök. — Gyógykezelés és nevelés.

A gyógykezelés rendes orvosok által történik, akiknek utasítása kötelező az ápolásra.

A nevelés kétféle: testi és lelki.

A testi nevelés: táplálkozás, fürdés, tervszerű tornagyakorlat, szabadban való tartózkodás.

A lelki nevelés: közönséges oktatás a népoktatási törvény szellemében; különleges tanítás a növendékek jövőbeli életpályájához viszonyítva.

III. Foglalkoztató rend az otthonban.

6 órákor felkelés.

7—8-ig magántanulás.

$\frac{1}{2}$ -8-kor reggeli.

8—12-ig elemi és technikai oktatás; egy-egy óra 40 perc munka és 20 perc szünet.

1 órákor ebéd.

1—4-ig individuális foglalkoztatás.

4—5-ig pihenés.

5 étkezés.

6—7-ig technikai foglalkozás.

7 óra után vacsora.

9-kor lefekvés.

Technikai munkák: szépírás, könyvkötészet, szabóság.

A technikai foglalkozások a növendékek egyiniségéhez mértek.

IV. Felvétel.

Ingyenes és fizetési helyek.

Az ingyenes helyeket az alapító adományozza.

A fizetési helyek nagyságát és számát a fenntartó egyesület állapítja meg.

V. Vezetés.

A vezetést, illetőleg a kormányzást a fenntartó egyesület kirendeltsége eszközli.

Főbb vonásaiban ez a keret, amelyben az általam röviden ismertetett filantróp intézetünk be fog illeszkedni. Évekkel ezelőtt láttam először a münchenit, tavaly a nowawesit. Aki ezeket a nevelőházakat látta, az mindenesetre érző szívében azt az óhajt intézte az Egek urához, vajha nekünk is sikerülne szerencsétlen nyomorékainkat.

akként felnevelni, hogy ne szoruljanak alamizsnára, hanem saját munkálkodásukkal biztosítsák maguknak a létfenntartást. A templomaink előtornácaiban és búcsúhelyeinken kéregető nyomorékaink szánandó és bántó képe mihamarabb örökre el fog tűnni, ha társadalmunk az egyesek által felvetett emberbaráti törekvések sikerét támogatásával előfoglalja mozdítani. A modern pädagogia már ott tart, hogy a nevelés igazán általános lehet, tehát valóban minimumra redukálható a nem képezhető gyermekek száma, ámde ne feledkezzünk meg arról sem, hogy amint a háborúk viseléséhez első sorban pénz kell, úgy a pädagogusok sikeres működéséhez sem elegendő a szó, a betű, a tudomány. Adná az Ég, hogy mostani felszólalásunk felhívhatná azok figyelmét, akik nemcsak az alamizsna osztogatására, hanem kulturális intézményeink támogatására is hivatva vannak.

Társaságunk tagjainak pedig azzal a kéréssel ajánlom új vállalatunkat, hogy azt vizsgálódásuk tárgyává tenni sziveskedjenek, mert ezzel biztosítják leginkább a sikert!

VERÉDY KÁROLY.

A KÖZÉPISKOLAI TANÁRKÉPZÉS.*

A magyar közoktatásügynek egyik legfontosabb kérdése a középiskolai tanárképzés. A jó tanrendszer és a jó tankönyv hatalmas eszközei ugyan az iskola munkájának, de nélkülök még lehet jól tanítani. *Jó tanár nélkül azonban nincs jó iskola.* Ha ez így van, — amit pedig senki sem tagadhat — akkor erkölcsi kötelességünk, hogy jó tanárokról gondoskodjunk. Ez a meggyőződés sugallta nekem, hogy nézeteimet a tanárképzésről a magyar ember nyíltságával és becsületes jóhiszeműségével elmondjam. S erre a hazafias kötelességen kívül jogcímét is találok huszonnégy éves tanárkodásomban, melynek fele a középiskolában, a másik fele meg a tudományegyetemen folyt le; továbbá azon tudományos tevékenységben, melyet a magyarországi közoktatásügy történetének tanulmányozásával kifejtettem.

A középiskolai tanár mivoltára nézve az a felfogásom, hogy legyen ő tudományosan kiművelt szakember és jó pädagogus. Lássuk, hogyan tehet szert erre a kettős tulajdonságra?

I. Szakképzés.

Szemünk láttára megy végbe az a jelenség, hogy nálunk Magyarországon a papok a tudományegyetemnek hittudományi, az ügyvédek

* A M. Päd. Társ. 1903. decemberi ülésén tartott előadás.